

پیش بینی ارتباط با مدرسه بر اساس دلبستگی به والدین و همسالان

Predicting School Connectedness Based on Parent and Peers Attachment

E. Hejazi, Ph.D. ✉

دکتر الهه حجازی ✉

دانشیار دانشگاه تهران

J. Ejei, Ph.D.

دکتر جواد اژه‌ای

دانشیار دانشگاه تهران

G. Ranjbar, M.Sc.

غفار رنجبر

کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی دانشگاه تهران

دریافت مقاله: ۹۰/۱۱/۱۸

دریافت نسخه اصلاح شده: ۹۱/۱۱/۲۲

پذیرش مقاله: ۹۲/۲/۱

Abstract

The purpose of present study was investigated the relationship and predictability of school connectedness through parent and peers attachment in adolescence. For this reason, 387 male students of second grade of high school were chosen through cluster sampling method and completed a survey consisted of Parent Peers Attachment Inventory (IPPA) and School connection Scale (SCS).

چکیده:

هدف پژوهش حاضر تعیین رابطه و پیش‌بینی ارتباط با مدرسه از طریق دلبستگی به والدین و همسالان در نوجوانان بود. بر همین اساس ۳۷۸ دانش‌آموز پسر پایه دوم دبیرستان از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای از میان دبیرستان‌های شهر تهران انتخاب شدند و به پرسشنامه‌ای متشکل از سیاهه دلبستگی به والدین و همسالان (IPPA) و مقیاس ارتباط با مدرسه (SCS) پاسخ دادند.

✉ Corresponding author: Educational Psychology and Counseling Department, Faculty of Psychology & Education University of Tehran Jalal Al-e-Ahmad Ave. Tehran, Iran
Tel: +98021-61117411
Email: ehejazi@ut.ac.ir

✉ نویسنده مسئول: تهران، خیابان جلال آل‌احمد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، گروه روان‌شناسی تربیتی و مشاوره

تلفن: ۰۲۱-۶۱۱۱۷۴۱۱

پست الکترونیک: ehejazi@ut.ac.ir

The results of stepwise regression show predicting of school connectedness based on parent and peers attachment. Among attachment subscales, communication with peers and parent have the most power to predict school connectedness. The relationship between Peers alienation and parent alienation with school connectedness is significantly negative. In general, secure attachment to parent and peers could be considered as a factor for school connectedness.

KeyWords: Parent Attachment, Peers Attachment, and School Connectedness.

نتایج حاصل از رگرسیون گام به گام نشان داد که دل‌بستگی به والدین و همسالان توان پیش‌بینی ارتباط با مدرسه را دارد. از میان مؤلفه‌های دل‌بستگی؛ مؤلفه ارتباط با همسالان و ارتباط با والدین به ترتیب بیشترین قدرت پیش‌بینی‌کنندگی ارتباط با مدرسه را دارند. مؤلفه بیگانگی با همسالان و والدین به‌طور منفی با ارتباط با مدرسه رابطه دارند. براساس نتایج می‌توان گفت که دل‌بستگی ایمن به والدین و همسالان می‌تواند به‌عنوان عاملی برای پیوند با مدرسه در نظر گرفته شود.

کلیدواژه‌ها: دل‌بستگی به والدین، دل‌بستگی به همسالان و ارتباط با مدرسه

مقدمه

در سال‌های اخیر محققان حوزه روان‌شناسی تربیتی بر عواملی در بافت مدرسه متمرکز شده‌اند که با پیامدهای تحصیلی مثبت و سلامت روان دانش‌آموزان همبسته‌اند. یکی از این متغیرها سازه ارتباط با مدرسه است. تعاریف مختلفی از این سازه ارائه شده است. تامپسون، لاجان، اورپک، راس و گراس^۱ (۲۰۰۶) ارتباط با مدرسه را به‌عنوان میزان احساس رضایت دانش‌آموزان از بودن در مدرسه تعریف کرده‌اند. در تعریفی پیچیده‌تر، ارتباط با مدرسه را می‌توان به‌عنوان ادراک دانش‌آموزان از این که مدرسه از تلاش‌های تحصیلی آن‌ها حمایت می‌کند، جو انضباطی منصفانه‌ای دارد و دارای فرهنگی حمایت‌گر است، تعریف کرد (واترز، کراس و رانیونز^۲، ۲۰۰۹). تعریف «بیانیه جهانی ارتباط با مدرسه»^۳ که بیشتر از سایر تعاریف مورد پذیرش است، ارتباط با مدرسه را باور دانش‌آموز نسبت به اینکه بزرگسالان در مدرسه به او توجه دارند، زمینه یادگیری را برایش فراهم می‌آورند و به‌عنوان یک انسان او مورد احترام قرار می‌دهند، می‌داند (بلوم و لیبی^۴، ۲۰۰۴). نکات کلیدی این بیانیه آن است که موفقیت دانش‌آموزان از طریق پیوندهای قوی آن‌ها با مدرسه می‌تواند بهبود یابد و این که برای ایجاد احساس ارتباط با مدرسه، دانش‌آموزان باید احساس حمایت و امنیت را تجربه کنند.

بررسی‌های انجام شده همه بر این تأکید دارند که ارتباط با مدرسه بسیاری از پیامدهای آموزشی، روان‌شناختی، رفتاری و اجتماعی دانش‌آموزان را پیش‌بینی می‌کند. برخی از پژوهش‌ها،

سلامت روان^۵ (ریزنیک^۶ و همکاران، ۱۹۹۷؛ ویلکینسون-لی، ژانگ، نونو و ویلهلم^۷، ۲۰۱۱) را به عنوان یکی از پیامدهای ارتباط با مدرسه دانسته‌اند. شماری از بررسی‌ها بر پیامدهای آموزشی ارتباط با مدرسه مانند توجه به تحصیل (جنکینز^۸، ۱۹۹۷؛ روزنفلد، ریچمن و بوون^۹، ۱۹۹۸)، عدم سوءرفتار در مدرسه مانند تقلب و سرپیچی از قوانین مدرسه (جنکینز، ۱۹۹۷؛ هاوکینز، جیو، هیل، باتین - پیرسون و آبت^{۱۰}، ۲۰۰۱)، موفقیت و پیشرفت تحصیلی در مدرسه (اکلز، ایرلی، فریزرف بلانسی و مک‌کارتی^{۱۱}، ۱۹۹۷؛ فردریکز، بلامنفلد و پاریس^{۱۲}، ۲۰۰۴)، انگیزه‌های دانش‌آموزان (باتیستیک، سولومون، کیم، واتسون و اشنپز^{۱۳}، ۱۹۹۵) و کاهش ترک تحصیل (باتین - پیرسون و همکاران، ۲۰۰۰) تأکید کرده‌اند. برخی مطالعات دیگر نیز بیانگر رابطه ارتباط با مدرسه و کاهش رفتارهای پر خطر از جمله سوءمصرف مواد مخدر (باتیستیک و هوم^{۱۴}، ۱۹۹۷؛ ریزنیک و همکاران، ۱۹۹۷؛ هاوکینز و همکاران، ۲۰۰۱)، رفتار جنسی (ریزنیک و همکاران، ۱۹۹۷؛ هاوکینز و همکاران، ۲۰۰۱)، رفتارهای پرخطرانه (گریفین، بتوین، شیرر، دوپل و ویلیامز^{۱۵}، ۲۰۰۲) و اختلال رفتاری (دورنباش، اریکسون، لایرد و ونگ^{۱۶}، ۲۰۰۱) هستند.

به تازگی، پژوهش‌های انجام شده در مورد ارتباط با مدرسه، اهمیت این سازه در دوره نوجوانی را مورد تأکید قرار داده‌اند (میلینگ، باک، مونته‌گمری، اسپیرز و استرلاد^{۱۷}، ۲۰۱۲؛ اوپرنان، فورلانگ^{۱۸}، ۲۰۱۰). برای مثال میلینگ و همکاران (۲۰۱۲) معتقدند که بافت حمایت‌گر مدرسه و وجود روابط دوستانه در مدرسه می‌تواند در نوجوان احساس پیوند و تعلق به مدرسه ایجاد کند و در نتیجه مانع از افسردگی، خلق منفی و حتی ترک تحصیل شود. با توجه به اهمیت سازه پیوند با مدرسه این سؤال مطرح می‌شود که چه عواملی در ایجاد این ارتباط مؤثرند؟

علی‌رغم توجه پژوهش‌ها به پیامدهای ارتباط با مدرسه، شناسایی عوامل اثرگذار بر ارتباط با مدرسه کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. واترز و همکارانش (۲۰۰۹) پس از انجام فراتحلیلی روی پژوهش‌های انجام شده درباره ارتباط با مدرسه و براساس نظریه زیست بوم‌شناختی برون فن برنر (۱۹۹۴)، یک الگوی نظری در مورد چگونگی به‌وجود آمدن ارتباط با مدرسه ارائه داده‌اند. در این الگو ارتباط با مدرسه تحت تأثیر عواملی از قبیل بافت مدرسه (ساختار، کارکرد و ...)، روابط بین فردی (با والدین، همسالان و معلمان) و ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی^{۱۹} قرار دارد. با توجه به الگوی واترز و همکاران (۲۰۰۹) به نظر می‌رسد که شکل‌گیری ارتباط با مدرسه ریشه در تعاملات اولیه فرد با خانواده و هم‌چنین با همسالان (دلبستگی، روابط بین فردی) داشته باشد.

از چشم‌انداز نظریه دلبستگی، کیفیت رابطه والدین - کودک با پیامدهای رشدی مرتبط است. تحقیقات روی دلبستگی به والدین به‌نحو قانع‌کننده‌ای نشان داده است که تجربه‌های روابط درونی شده کودکان با والدینشان در الگوی عملی درونی^{۲۰}، بر رفتار آن‌ها در موقعیت‌های اجتماعی بیرون از خانه نقش دارد (بالبی^{۲۱}، ۱۹۸۲؛ آینسورث^{۲۲} و همکاران، ۱۹۷۸). نظریه دلبستگی (بالبی، ۱۹۶۹)

بیان می‌کند که وقتی والدین از کودکانشان با محبت و به گرمی مراقبت می‌کنند نیازهای اصلی رشد، یعنی نیاز به امنیت و اعتماد کودکان بیشتر ارضاء می‌شود. رفتارها و خود ادراکی‌های شکل گرفته در نتیجه دلبستگی ایمن به والدین، به‌عنوان الگوهای درونی برای رشد روابط بعدی کودک با دیگران عمل می‌کنند. هم‌چنین این الگوهای درونی در موقعیت‌های تصمیم‌گیری و رفتارهای اجتماعی مثبت نیز تأثیر دارند (آلن و لند^{۲۳}، ۱۹۹۹). در مقابل کودکان و نوجوانانی که دلبستگی نایمن دارند از مفهوم خود ضعیف‌تری برخوردارند و مهارت‌های کمتری در برقراری روابط حمایت‌گر از خود نشان می‌دهند. برای مثال، انگلس، فینکینور، میبوس و دکویچ^{۲۴} (۲۰۰۱) بیان می‌کنند که نوجوانان از طریق تعامل با والدینشان یاد می‌گیرند چگونه روابط رضایت‌بخش و گرم را با همسالان خود شروع و حفظ کنند، خودمختارتر شوند و آغازگر روابط اجتماعی باشند. بنابراین دلبستگی به والدین از این طریق نقش مهمی را در سازگاری اجتماعی و هیجانی نوجوانان ایفا می‌کند. از نظر بالبی (۱۹۶۹) این کنش حمایتی دلبستگی است که در ایجاد چنین ویژگی‌هایی مؤثر است. در دوره نوجوانی رفتارهای دلبستگی اغلب به سمت چهره‌هایی غیر از والدین و به‌خصوص به سمت همسالان گرایش می‌یابد.

یافته‌های میلینگ و همکاران (۲۰۱۲) نشان داد که دلبستگی ایمن با همسالان می‌تواند منجر به ارتباط بهتر با مدرسه و کاهش افسردگی در میان نوجوانان دانش‌آموز شود. علت این امر آن است که در دوره نوجوانی نیاز نوجوان به همسالان بیشتر از گذشته می‌شود و حضور همسالان حمایت‌گر می‌تواند به نوجوان در سازگاری بهتر کمک کند. بنابراین، می‌توان گفت که نظریه دلبستگی^{۲۵} رابطه نزدیکی با ارتباط با مدرسه دارد و همان‌طور که باربر و اسکلاترمن^{۲۶} (۲۰۰۸) می‌گویند ارتباط اغلب به‌عنوان بسط نظریه دلبستگی در نظر گرفته می‌شود و یکی از پایه‌های نظری ارتباط با مدرسه است. با توجه به آن چه بیان شد، هدف مطالعه حاضر پیش‌بینی ارتباط با مدرسه براساس دلبستگی به والدین و همسالان است.

روش

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان پسر پایه دوم دبیرستان‌های شهر تهران در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ بوده است. ابتدا تعداد ۴۲۵ دانش‌آموز با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. بدین صورت که از مناطق ۱۹گانه آموزش و پرورش شهر تهران سه منطقه ۳، ۱۱ و ۱۸ به صورت تصادفی انتخاب و از هر منطقه سه مدرسه به‌طور تصادفی انتخاب شدند. سپس از هر مدرسه دو کلاس دوم به‌صورت تصادفی انتخاب و کلیه دانش‌آموزان آن‌ها در پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند. پس از حذف پرسشنامه‌های ناقص تعداد شرکت‌کنندگان به ۳۷۸ نفر تقلیل یافت. میانگین سنی نمونه مورد بررسی ۱۶،۵ سال و انحراف معیار ۶ ماه است. علت انتخاب دانش‌آموزان پایه دوم آن

است که یکسال از حضور آنها در دبیرستان می‌گذرد و از طرفی مانند دانش‌آموزان پایه سوم دغدغه امتحان نهایی ندارند.

ابزارهای پژوهش

سیاهه دلبستگی به والدین و همسالان (IPPA): سیاهه دلبستگی به والدین و همسالان آرمسدن و گرینبرگ (۱۹۸۷) دارای دو قسمت است. قسمت اول با ۲۸ سؤال دلبستگی به والدین را براساس سه مؤلفه اعتماد، ارتباط و بیگانگی می‌سنجد و قسمت دوم دارای ۲۵ سؤال است و دلبستگی به همسالان را بر مبنای سه مؤلفه اعتماد، ارتباط و بیگانگی مورد سنجش قرار می‌دهد. این سیاهه به صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای است. که هرگز نه، نمره یک و همیشه صحیح، نمره پنج می‌گیرد و تعدادی از سؤالات به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود.

جدول ۱: بارهای عاملی، ارزش ویژه و درصد واریانس گویه‌های دلبستگی به والدین

مؤلفه ۳	مؤلفه ۲	مؤلفه ۱	گویه
		۰.۷۱	۱۷
		۰.۶۴	۱۶
		۰.۶۴	۲۰
		۰.۶۴	۲۸
		۰.۶۳	۸
		۰.۶۳	۲۶
		۰.۶۰	۲۳
		۰.۴۱	۶
	۰.۷۳		۱۲
	۰.۷۰		۲۵
	۰.۵۷		۲۲
	۰.۵۶		۱۸
	۰.۵۵		۲۷
	۰.۵۰		۱۱
	۰.۵۰		۱۰
	۰.۴۴		۱۵
	۰.۴۴		۹
۰.۷۰			۳
۰.۶۶			۲
۰.۶۴			۷
۰.۶۲			۲۴
۰.۴۱			۴
۰.۳۴			۱۴
۰.۳۲			۱
۱.۴۳	۱.۷۵	۹.۰۱	ارزش ویژه
۵.۱۴	۶.۲۷	۳۲.۱۹	درصد واریانس

آرمسدن و گرینبرگ (۱۹۸۷) قابلیت اعتماد^{۲۷} آزمون را به روش آزمون مجدد برای دل بستگی به والدین ۰/۹۳ و برای دل بستگی به همسالان ۰/۸۶ گزارش کرده‌اند. در ایران نیز دانشیان (۱۳۷۸) در پژوهش خود ضریب قابلیت اعتماد را برای دل بستگی به والدین ۰/۷۹ و برای دل بستگی به همسالان ۰/۷۶ گزارش کرده است. همچنین، نگهبان (۱۳۸۴) ضریب قابلیت اعتماد را به ترتیب ۰/۷۸ و ۰/۷۲ گزارش کرده است.

در پژوهش حاضر قابلیت اعتماد کل سیاهه برای دل بستگی به والدین ۰/۹۱ و برای عامل‌های ارتباط، انزوا و اعتماد به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۷۹، ۰/۷۷ به دست آمده است و برای دل بستگی به همسالان ۰/۸۸ و برای عامل‌های ارتباط، اعتماد و انزوا به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۸۳، ۰/۶۴ به دست آمده است.

برای بررسی اعتبار ابزار از تحلیل عاملی (واریماکس چرخش یافته) با مؤلفه‌های اصلی استفاده شد. با توجه به شاخص کفایت نمونه‌گیری^{۲۸} (۰,۹۳) و ضریب کرویت بارتلت (۳,۸۹) که در سطح ۰,۰۰۱ معنادار است، تحلیل عاملی بر روی سیاهه دل بستگی به والدین انجام شد.

بر اساس تحلیل عاملی ۴ گویه به دلیل بار عاملی کمتر از ۰,۳۰ حذف شدند. با توجه به شاخص کفایت نمونه‌گیری (۰,۹۱) و ضریب کرویت بارتلت (۳,۵۴) که در سطح ۰,۰۰۱ معنادار است، تحلیل عاملی برای سیاهه دل بستگی به همسالان هم اجرا شد. جدول ۲ بارهای عاملی و گویه‌های تحلیل شده را نشان می‌دهد.

جدول ۲: بارهای عاملی، ارزش ویژه و درصد واریانس گویه‌های دل بستگی به همسالان

گویه	بار عاملی مؤلفه ارتباط	مؤلفه اعتماد	مؤلفه بیگانگی
۱۵	۰,۷۰		
۷	۰,۷۰		
۶	۰,۶۳		
۱۶	۰,۶۲		
۲۵	۰,۵۹		
۲	۰,۵۹		
۱۷	۰,۵۸		
۲۴	۰,۵۶		
۳	۰,۵۵		
۱۲		۰,۷۳	
۱۸		۰,۷۰	
۲۰		۰,۶۰	
۱۳		۰,۵۵	
۱۴		۰,۵۳	
۱۹		۰,۵۳	
۵		۰,۴۵	
۴		۰,۴۲	

ادامه جدول ۲

	۰,۳۸		۲۱
۰,۵۹			۲۳
۰,۵۷			۲۲
۰,۴۵			۱۰
۰,۳۹			۱۱
۰,۳۹			۹
۱,۴۲	۲,۰۵	۷,۹۱	ارزش ویژه
۵,۷۰	۸,۲۲	۳۱,۶۷	درصد واریانس

دو گویه از سیاهه دل‌بستگی به همسالان بدلیل بارعاملی کمتر از ۰,۳۰ حذف شدند. برای محاسبه نمره دل‌بستگی به همسالان و والدین طبق نظر سازندگان سیاهه ابتدا نمره عامل‌های ارتباط و اعتماد جمع، و سپس از عامل بیگانگی کم شد.

مقیاس ارتباط با مدرسه (SCS): براون و ایوانز (۲۰۰۲) این مقیاس را برای اندازه‌گیری ادراک دانش‌آموزان از حمایت معلم، رضایت از پیروی قوانین و احساس تعلق آن‌ها به مدرسه براساس نظریه کنترل اجتماعی (هیرشی، ۱۹۶۹) مفهوم‌سازی کرده‌اند. این مقیاس شامل ۴ زیرمقیاس است: باور، قدرت، تعهد و تعلق. پاسخگویی به این مقیاس به صورت لیکرت ۴ درجه‌ای ۴ = کاملاً موافق ۱ = کاملاً مخالف انجام می‌شود. براون و ایوانز (۲۰۰۲) ضریب قابلیت اعتماد این مقیاس را ۰/۸۶ گزارش کرده‌اند و برای اعتباریابی مقیاس از تحلیل عاملی استفاده کرده‌اند. هم‌چنین براون و ایوانز (۲۰۰۲) اعتبار هم‌گرایی این مقیاس را از طریق شرکت در فعالیت‌های فوق برنامه اندازه‌گیری کردند. شرکت در فعالیت‌های فوق برنامه در اکثر تحقیقات، با ارتباط با مدرسه با ابزارهای مختلف رابطه مثبت و معنادار داشته است. نتایج براون و ایوانز نیز نشان می‌دهد که بین ارتباط با مدرسه و شرکت در فعالیت‌های فوق برنامه رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. دیکسون (۲۰۰۷) نیز ضریب قابلیت اعتماد این مقیاس را ۰/۸۷ گزارش کرده است.

در پژوهش حاضر ضریب قابلیت اعتماد مقیاس ۰/۸۵ به‌دست آمده است و اعتبار هم‌گرایی مقیاس از طریق مقیاس ارتباط با مدرسه که در مطالعه ملی سلامت نوجوانان توسط مک نیلی و فالسی^{۲۹} (۲۰۰۴) استفاده شده بود، ارزیابی شد. نتایج نشان می‌دهد که بین دو مقیاس ارتباط با مدرسه هم‌بستگی مثبت و معنادار وجود دارد (۰/۶۳). در این پژوهش برای محاسبه نمره ارتباط با مدرسه مجموع کل زیرمقیاس‌ها در نظر گرفته شده است.

پس از ترجمه مجدد ابزارهای پژوهش به فارسی و برگردان آن‌ها به انگلیسی و اجرای مقدماتی روی ۳۰ نفر، اجرای نهایی در کلاس‌های منتخب انجام شد. پس از آشنایی مقدماتی و معرفی، نکاتی راجع به ابزارها، هدف و روند تحقیق، اهمیت دقت در پاسخگویی، نحوه پاسخ‌دهی و هم‌چنین محرمانه بودن اطلاعات به شرکت‌کنندگان ارائه شد و سپس پرسشنامه‌ای متشکل از سیاهه

دل بستگی به والدین و همسالان و ارتباط با مدرسه به صورت گروهی اجرا شد. مدت اجرای پرسشنامه بین ۳۰ تا ۴۰ دقیقه بود.

یافته‌ها

برای پاسخ‌گویی به سؤال اصلی مطالعه حاضر: آیا دل بستگی به والدین و همسالان توان پیش‌بینی ارتباط با مدرسه را دارد؟ ابتدا جدول شاخص‌های توصیفی و همبستگی متغیرها ارائه می‌شود.

جدول ۳: میانگین و انحراف استاندارد و ماتریس همبستگی دل بستگی به والدین و همسالان و ارتباط با مدرسه

ردیف	متغیر	<u>M</u>	<u>SD</u>	۱	۲	۳
۱	دل بستگی به والدین	۳۰/۳۴	۹/۲۶	-		
۲	دل بستگی به همسالان	۴۵/۴۷	۱۴/۲۱	**۰/۲۷	-	
۳	ارتباط با مدرسه	۴۰/۳۴	۹/۶۹	**۰/۲۷	**۰/۲۱	-

$P < 0.01$

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد دل بستگی به والدین و همسالان در سطح $p < 0.01$ با ارتباط با مدرسه رابطه مثبت و معناداری دارند. بدین صورت که هرچقدر میزان دل بستگی به والدین و همسالان دانش‌آموزان بیشتر باشد میزان ارتباط با مدرسه نیز بالاتر خواهد رفت. به عبارتی دیگر، هر اندازه که دل بستگی به والدین و همسالان دانش‌آموزان ایمن‌تر باشد ارتباط با مدرسه آن‌ها افزایش خواهد یافت. برای تعیین سهم هریک از متغیرهای دل بستگی به والدین و همسالان در پیش‌بینی ارتباط با مدرسه از رگرسیون گام به گام استفاده شد.

جدول ۴: نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام ارتباط با مدرسه براساس

دل بستگی به والدین و همسالان

گام	متغیر	F	سطح معناداری	R	R ²	β	t
۱	دل بستگی به والدین	۳۱/۱۵	۰/۰۰۱	۰/۲۷	۰/۰۷۷	۰/۲۷	۵/۵۸
۲	دل بستگی به والدین	۲۰/۰۳	۰/۰۰۱	۰/۳۱	۰/۰۹۷	۰/۲۳	۴/۶۲
	دل بستگی به همسالان					۰/۱۴	۲/۸۸

نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام (جدول ۴) نشان می‌دهد که متغیر دل بستگی به والدین بیشتر از دل بستگی به همسالان قدرت پیش‌بینی ارتباط با مدرسه را دارد. در گام اول دل بستگی به والدین حدود ۸٪ از تغییرات ارتباط با مدرسه را پیش‌بینی می‌کند که در سطح $p < 0.001$ معنادار است. در گام دوم با اضافه شدن دل بستگی به همسالان به مدل، دل بستگی به والدین و همسالان در مجموع حدود ۱۰٪ از تغییرات ارتباط با مدرسه را پیش‌بینی می‌کنند که در سطح $p < 0.001$ معنادار است.

با توجه به پیش‌بینی ارتباط با مدرسه توسط دل‌بستگی به والدین و همسالان، سهم هر یک از مؤلفه‌های دل‌بستگی به والدین و همسالان نیز در پیش‌بینی ارتباط با مدرسه محاسبه شد. ابتدا جدول همبستگی و سپس جدول رگرسیون ارائه می‌شود.

جدول ۵: میانگین و انحراف استاندارد و ماتریس همبستگی مؤلفه‌های دل‌بستگی به

والدین و همسالان و ارتباط با مدرسه

ردیف	متغیر	M	SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱	اعتماد به والدین	۲۹/۲۳	۴/۴۵	-						
۲	ارتباط با والدین	۲۸/۴۳	۶/۶۲	۰/۶۳**	-					
۳	بیگانگی با والدین	۲۸/۶۹	۷/۴۲	-۰/۴۳**	-۰/۴۲**	-				
۴	اعتماد به همسالان	۳۳/۳۹	۷/۵۱	۰/۲۳**	۰/۱۹*	-۰/۱۸*	-			
۵	ارتباط با همسالان	۲۸/۹۹	۷/۴۹	۰/۱۶**	۰/۲۳*	-۰/۱۰**	۰/۶۶**	-		
۶	بیگانگی با همسالان	۱۶/۵۰	۳/۵۹	-۰/۳۴**	-۰/۲۷**	۰/۴۶**	-۰/۲۳*	-۰/۱۴*	-	
۷	ارتباط با مدرسه	۴۰/۳۴	۹/۹۶	۰/۱۴**	۰/۱۶**	-۰/۱۱**	۰/۱۱**	۰/۲۱**	-۰/۱۰**	-

** $P < 0.01$ * $P < 0.05$

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که مؤلفه‌های دل‌بستگی به والدین و همسالان با ارتباط با مدرسه در سطح $p < 0.01$ رابطه معناداری دارند. بیگانگی با والدین و همسالان با ارتباط با مدرسه رابطه منفی دارند. ارتباط و اعتماد به والدین و همسالان رابطه مثبتی با ارتباط با مدرسه دارند.

جدول ۶: نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام ارتباط با مدرسه بر اساس مؤلفه‌های

دل‌بستگی به والدین و همسالان

گام	متغیر پیش‌بین	F	df	R	R ²	β	t
۱	ارتباط با همسالان	۱۸/۹۵	۳۷۶	۰/۲۱	۰/۰۴	۰/۲۱	۴/۳۵
۲	بیگانگی با همسالان	۱۲/۲۳	۳۷۵	۰/۲۵	۰/۰۶	-۰/۱۳	۴/۷۲
							-۲/۶۸
۳	اعتماد به والدین	۱۲/۶۴	۳۷۴	۰/۳۰	۰/۰۹	۰/۱۷	۴/۳۲
							-۳/۶۵
							۳/۲۸
۴	بیگانگی با والدین	۱۰/۶۳	۳۷۳	۰/۳۲	۰/۱۰	-۰/۱۲	۳/۸۵
							-۲/۵۵
							۳/۸۱
							-۲/۰۷
۵	ارتباط با والدین	۹/۴۸	۳۷۲	۰/۳۳	۰/۱۱	۰/۱۴	۳/۳۲
							-۲/۴۸
							۲/۱۸
							-۲/۵۳
							۲/۱۱

توجه: همه گام‌ها در سطح $p < 0.01$ معنادار است.

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که بهترین پیش‌بین ارتباط با مدرسه مؤلفه ارتباط با همسالان است که ۴٪ از تغییرات ارتباط با مدرسه را پیش‌بینی می‌کند و در سطح $p < 0.001$ معنادار می‌باشد. در گام بعدی مؤلفه بیگانگی با والدین وارد مدل شد که به‌طور منفی ارتباط با مدرسه را پیش‌بینی می‌کند و همراه با مؤلفه ارتباط با همسالان ۶٪ از تغییرات ارتباط با مدرسه پیش‌بینی می‌کنند. در گام‌های بعدی، مؤلفه ارتباط با والدین، مؤلفه بیگانگی با همسالان و مؤلفه اعتماد به والدین وارد مدل شدند که بیگانگی با همسالان همانند بیگانگی با والدین به‌طور منفی ارتباط با مدرسه را پیش‌بینی می‌کند. از مؤلفه‌های دل‌بستگی به والدین و همسالان فقط اعتماد به همسالان به سطح معناداری نرسید. در کل، مؤلفه‌های ارتباط با همسالان، بیگانگی با همسالان، اعتماد به والدین، بیگانگی با والدین و ارتباط با والدین ۱۴٪ از واریانس ارتباط با مدرسه را تبیین کردند.

بحث و نتیجه‌گیری

ارتباط با مدرسه یکی از متغیرهای مهم است که پیامدهای مثبتی از قبیل پیشرفت تحصیلی و سلامت روانی را برای دانش‌آموزان به دنبال دارد. در سال‌های اخیر محققان در صدد بوده‌اند تا عوامل به‌وجود آورنده ارتباط با مدرسه را شناسایی کنند. یکی از متغیرهای مطرح شده در این زمینه دل‌بستگی است. نتایج مطالعه حاضر نشان داد دل‌بستگی ایمن به والدین و همسالان توان پیش‌بینی ارتباط با مدرسه را دارد. براساس نتایج واترز و همکاران (۲۰۰۹) دل‌بستگی به والدین از طریق ارضاء نیازهای ارتباط، شایستگی و خودمختاری زمینه را برای ارتباط با مدرسه فراهم می‌کند. به‌عبارت دیگر ویژگی دل‌بستگی ایمن یعنی هدایت فرد به سوی استقلال و جستجوگری شناختی به او فرصت ارتقاء کارآمدی و احساس شایستگی را داده و در نتیجه او را برای برقراری رابطه ایمن با همسالان و بافت مدرسه آماده می‌سازد. نتایج حاضر در راستای نتایج تحقیق شاکیت، اسمیت و هومل^{۳۰} (۲۰۰۷) نیز است. شاکیت و همکاران نتیجه گرفتند که دل‌بستگی به والدین از طریق بافت مدرسه در ارتباط با مدرسه رابطه دارد و تأثیر دل‌بستگی به والدین بر ارتباط با مدرسه غیرمستقیم است که داده‌های پژوهش حاضر نیز نقش واسطه‌ای جزئی دل‌بستگی به همسالان در رابطه با دل‌بستگی به والدین و ارتباط با مدرسه را تأیید می‌کند.

دل‌بستگی به والدین عاملی مهم در پایه‌ریزی احساس ارتباط با مدرسه نوجوانان در طول سال‌های مدرسه است. در سال‌های اولیه زندگی، مراقبان اولیه منابع مهمی برای ایجاد حمایت، امنیت، حرمت خود و خودکارآمدی هستند. نوجوانانی که دارای دل‌بستگی نایمن با والدین هستند، یعنی از طرف والدین نادیده گرفته شده‌اند یا مورد رفتار خشونت‌آمیز والدین قرار داشته‌اند، در دوران مدرسه کمتر ارتباط مثبت با مدرسه دارند. شاید بتوان گفت که عدم دل‌بستگی ایمن با والدین موجب از دست

دادن توانایی ایجاد روابط جدید به صورتی حمایت‌کننده و مثبت در نوجوان می‌شود و به همین دلیل به سختی به حمایت و رفتارهای مثبت در روابط توجه نشان می‌دهد (ویتلاک، ۲۰۰۳).

براساس تحقیقات بلوم و همکاران (۲۰۰۲)، باور نوجوانان و کودکان درباره خود و توانایی‌شان از طریق ادراک آن‌ها از میزان مراقبت و مشارکت بزرگسالان در زندگی‌شان شکل می‌گیرد. کودکان و نوجوانانی که احساس می‌کنند بزرگسالان مهم در زندگی‌شان از آن‌ها حمایت می‌کنند احتمالاً بیشتر در مدرسه و یادگیری‌شان درگیر می‌شوند (کرونینگر و لی^{۳۱}، ۲۰۰۱). به عبارت دیگر دانش-آموزان به این‌که بزرگسالان به آن‌ها احترام می‌گذارند و به همان اندازه به پیشرفت تحصیلی آن‌ها اهمیت می‌دهند، نیاز دارند (بلوم و همکاران، ۲۰۰۲؛ بلوم، ۲۰۰۵).

یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد که مؤلفه ارتباط با همسالان بهترین پیش‌بینی‌کننده ارتباط با مدرسه است. مؤلفه ارتباط شامل حمایت، پذیرش و راهنمایی شدن از طرف همسال است. یافته‌های پژوهشی نشان داده‌اند که ویژگی‌های همسالان از قبیل ویژگی‌های اجتماعی اعضای گروه همسال یا حمایت گروه همسال از رفتارهای جامعه‌پسند (مانند درگیری در فعالیت‌های مدرسه، انجام دادن تکالیف مدرسه، کمک کردن به دیگران)، بر پیامدهای تحصیلی و سلامت دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد (فورلانگ، ویپل، جین، سیمنتال، سولیز و پانتانا^{۳۲}، ۲۰۰۳). داشتن شبکه باثباتی از همسالان، دانش‌آموزان را از قربانی شدن بوسیله زورگویان حمایت می‌کند. در مقابل اگر گروه همسال رفتارهای غیرمسئولانه (مانند زورگویی و شعار نوشتن بر روی دیوار) را حمایت کند، دانش‌آموزان به احتمال کمتری در فعالیت‌های مدرسه درگیر می‌شوند، ارتباط با مدرسه‌شان کاهش می‌یابد، سطح پیشرفت آن‌ها پایین می‌آید و سلامتشان به خطر می‌افتد (پلگرینی و بارتینی^{۳۳}، ۲۰۰۰).

از طرف دیگر، مهارت‌های بین فردی قوی، دانش‌آموزان را برای حفظ روابط سالم توانا می‌سازد. دانش‌آموزانی که احساس ارتباط با مدرسه بیشتری گزارش می‌کنند، دارای دوستان زیاد از گروه‌های اجتماعی مختلف (که از نژادها و جنس‌های مختلف درهم ادغام یافته‌اند) هستند. در مقابل دانش-آموزانی که احساس ارتباط کمتری با مدرسه دارند، دارای دوستان بیشتری خارج از مدرسه هستند، از لحاظ اجتماعی منزوی‌اند، یا دوستان کمتری در مدرسه و بیرون از مدرسه دارند (بلوم و همکاران، ۲۰۰۲). بنابراین می‌توان گفت که دل‌بستگی به همسالان در ارتباط با مدرسه نقش مهمی دارد.

براساس یافته‌ها مؤلفه بیگانگی از همسالان و والدین ارتباط منفی با ارتباط با مدرسه دارد. به عبارت دیگر، داشتن رابطه ناایمن در روابط با والدین و همسالان تأثیر خود را در بافت مدرسه می‌گذارد و موجب کاهش ارتباط با مدرسه می‌شود. این یافته مؤید این نکته است که دل‌بستگی ایمن مبنای ارتباط با مدرسه را تشکیل می‌دهد و بافت مدرسه می‌تواند با نقش حمایتی خود دل‌بستگی ایمن را تداوم بخشد.

مطالعه حاضر فقط در میان پسران انجام شده است و بنابراین نقش جنسیت در رابطه میان دل‌بستگی به والدین و همسالان با ارتباط با مدرسه مورد بررسی قرار نگرفته است. از طرف دیگر، این

پژوهش به نقش مهم معلم در پیش‌بینی ارتباط با مدرسه نپرداخته است که پیشنهاد می‌شود در مطالعات بعدی به آن توجه شود.

پی‌نوشت‌ها

1. Thompson, Lachan, Overpeck, Ross, & Gross
2. Waters, Cross and Runions
3. Wingspread Declaration on School Connections
4. Blum and Libbey
5. Mental health
6. Resnick
7. Wilkinson-Lee, Zhang, Nuno and Wilhelm
8. Jenkins
9. Rosenfeld, Richman and Bowen
10. Hawkins, Guo, Hill, Battin-Pearson and Abbott
11. Early, Frasier, Belansky and McCarthy
12. Fredricks, Blumenfeld and Paris
13. Battistich, Solomon, Kim, Watson and Schnaps
14. Hom
15. Griffin, Botvin, Scheier, Doyle and Williams
16. Dornbusch, Erickson, Laird and Wong
17. Millings, Buck, Montgomery, Spears, & Stallard
18. O'Brennan, & Furlong
19. basic psychological needs
20. Internal working model
21. Bowlby
22. Ainsworth
23. Allen & Land
24. Engles, Finkenauer, Meeus, , & Dekovic
25. Attachment Theory
26. Barber, & Schlatterman
27. Reliability
28. KMO
29. McNeely, & Falci
30. Shochet, Smyth, & Homel
31. Croninger and Lee
32. Furlong, Whipple, Jean, Simental, Soliz and Punthuna
33. Pellegrini and Bartini

منابع

اژه‌ای، ج.، غلامعلی‌لواسانی، م.، مال‌احمدی، ا.، و خضری‌آذر، ه. (۱۳۹۰). الگوی علی روابط بین سبک‌های فرزندپروری ادراک شده، اهداف پیشرفت، خودکارآمدی و موفقیت تحصیلی. *مجله روان‌شناسی*، ۱۵(۳)، ۳۰۱-۲۸۴.

- تقی‌یاره، ف.، مظاهری، م. ع.، و آزادفلاح، پ. (۱۳۸۴). بررسی ارتباط سطح تحول من، دلبستگی به خدا و جهت‌گیری مذهبی در دانشجویان. *مجله روان‌شناسی*، ۹(۱)، ۲۱-۳.
- دانشیان، م. (۱۳۷۸). *رابطه دلبستگی به والدین و همسالان با شیوه‌های مقابله با فشار روانی و عزت‌نفس دانش‌آموزان دختر پایه سوم راهنمایی و سوم دبیرستان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.
- نگهبان سلامی، م. (۱۳۸۴). *بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی به والدین و همسالان با سبک‌های هویت*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1987). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. NJ: Hillsdale.
- Allen, J. P., & Land, D. (1999). Attachment in adolescence. In J. Cassidy, & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment theory and research* (pp. 319-335). New York: Guilford.
- Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). The Inventory of Parent and Peer Attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16, 427-455.
- Barber, B. k, & Schlatterman, J. M. (2008). Connectedness in the lives of children and adolescents: A call for greater conceptual clarity. *Journal of Adolescent Health*, 43(3), 209- 216.
- Battin-Pearson, S., Newcomb, M. D., Abbot, R. D., Hill, K. G., Catalano, R. F., & Hawkins, J. D. (2000). Predictors of early high school dropout: A test of five theories. *Journal of Educational Psychology*, 92, 568- 582.
- Battistich, V., & Hom, A. (1997). The Relationship between students' sense of their school as a community and their involvement in problem behaviors. *American Journal of Public Health*, 87, 1997-2001.
- Battistich, V., Solomon, D., Kim, D., Watson, M., & Schnaps, E. (1995). Schools as communities, poverty levels of student populations, and students' attitudes, motive and performance: A multilevel analysis. *American Educational Research Journal*, 32, 627-658.
- Blum, R. W. (2005). A case for school connectedness. *Educational Leadership*, 62(7), 16-20.
- Blum, R. W., & Libbey, H. P. (2004). Executive Summary. *Journal of School Health*, 74, 231-232
- Blum, R. W., McNeely, C., & Rinehart, P. M. (2002). Improving the odds: The untapped power of schools to improve the health of teens. *Minneapolis: Center for Adolescent Health and Development, University of Minnesota*. Available: <http://www.casciac.org>.
- Bowlby, J. (1969/1982). *Attachment and loss, Vol. 1: Attachment*. New York: Basic Books. (Original work published 1969).
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. In M. Gauvain, & M. Cole (Eds.), *Readings on the development of children*. 2nd (pp. 37-43), NY: Freeman.
- Brown, R., & Evans, W. P. (2002). Extracurricular activity and ethnicity: Creating greater school connection among diverse student populations. *Urban Education*, 37(1), 41-58.

- Croninger, R. G., & Lee, V. E. (2001). Social capital and dropping out of high school: Benefits to at-risk students of teachers' support and guidance. *Teachers College Record, 103*(4), 548-581.
- Dixon, J. A. (2007). *Predicting student perceptions of school connectedness: The contributions of parent attachment and peer attachment*. Unpublished doctoral dissertation, University of Miami, Miami .Available: [http://: www.proquest.com](http://www.proquest.com)
- Dornbusch, S. M., Erickson, K. G., Laird, J., & Wong, C. A. (2001). The relation of family and school attachment to adolescent deviance in diverse groups and communities. *Journal of Adolescent Research, 16*, 396-422.
- Eccles, J. S., Early, D., Fraiser, K., Belansky, E., & McCarthy, K. (1997). The relation of connection, regulation, and support for autonomy to adolescents' functioning. *Journal of Adolescent Research, 12*, 263-286.
- Engles, R., C., M., E., Finkenauer, C., Meeus, W., & Dekovic, M. (2001). Parental attachment and adolescents' emotional adjustment: The associations with social skills and relational competence. *Journal of Counseling Psychology, 48*, 428-439.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of evidence. *Review of Educational Research, 74*, 59-109.
- Furlong, M. J., Whipple, A. D., Jean, G., Simental, J., Soliz, A., & Punthuna, S. (2003). Multiple contexts of social engagement: Moving toward a unifying framework for educational research and practice. *California School Psychologist, 8*, 99-113.
- Griffin, K. W., Botvin, G. J., Scheier, L. M., Doyle, M. M., & Williams, C. (2002). Common predictors of cigarette smoking, alcohol use, aggression, and delinquency among inner city minority youth. *Addictive Behaviors, 28*, 1141-1148.
- Hawkins, J. D., Guo, J., Hil, K. G., Battin-Pearson, S., & Abbott, R. D. (2001). Long-term effects of the Seattle Social Development Intervention on school bonding trajectories. *Applied Developmental Science, 5*, 225-236.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press.
- Jenkins, P. (1997). School delinquency and the school social bond. *Journal of Research in Crime and Delinquency, 34*, 337-367.
- McNeely, C., & Falci, C. (2004). School connectedness and the transition into and out of health risk behaviors among adolescents: A comparison of social belonging and Teacher Support. *Journal of School Health, 74*, 284-292.
- Millings, A., Buck, R., Montgomery, A., Spears, M., & Stallard, P. (2012). School connectedness, peer attachment, and self-esteem as predictors of adolescent depression. *Journal of Adolescence, 35*, 1061-1067.
- O'Brennan, L. N., & Furlong, M. J. (2010). Relations between students' perceptions of school connectedness and peer victimization. *Journal of School Violence, 9*, 375-391.
- Pellegrini, A., & Bartini, M. (2000). A longitudinal study of bullying, victimization, and peer affiliation during the transition from primary school to middle school. *American Educational Research Journal, 37*(3), 699-725.
- Resnick, M. D., Bearman, P. S., Blum, R. M., Bauman, K. E., Harris, K. M., Jones, J., Tabor, J., Beuhring, T., Seiving, R. E., Shew, M., Ireland, M., Bearinger, L., Udry, J. H. (1997). Protecting adolescents from harm: Findings from the national longitudinal study on adolescent health. *Journal of the American Medical Association, 278*, 823-833.

- Rosenfeld, L. B., Richman, J. M., & Bowen, G. L. (1998). Low social support among at risk adolescents. *Social Work in Education, 20*, 245-260.
- Shochet, I. M., Smyth, T., & Homel, R. (2007). The impact of parental attachment on adolescent perception of the school environment and school connectedness. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy, 28* (2), 109-118
- Thompson, D. R., Lachan, R., Overpeck, M., Ross, J. G., & Gross, L. A. (2006). School connectedness in the health behavior in school-aged children study: The role of student, school, and school neighborhood characteristics. *Journal of School Health, 76*, 379-386.
- Waters, S. K., Cross, O. S., & Runions, K. (2009). Social and ecological structures supporting adolescent connectedness to school: A theoretical model. *Journal of School Health, 79*, 516- 524
- Whitlock, J. L. (2003). *Voice, visibility, place and power: Correlates of school and community connectedness among 8th, 10th, and 12th grade youth*. Unpublished doctoral dissertation, Cornell University, Ithaca, NY.
- Wilkinson-Lee, A. M., Zhang, Q., Nuno, V. L., & Wilhelm, M. S. (2011). Adolescent emotional distress: The role of family obligations and school connectedness. *Journal of Youth and Adolescence, 40*, 221-230.

